

Vedlegg 4

Rammer og virkemidler for landbruket i Åfjord

Bilde 1: Kulturlandskap i Åfjord – der jord, skog, utmark og bosetting inngår i samme ressursgrunnlag.
Foto: Mari Krogffjord.

Innledning

Landbruket i Norge styres av nasjonale og regionale føringer som legger rammene for hvordan kommunene skal forvalte jord- og skogressurser, legge til rette for næringsutvikling og ivareta miljø- og samfunnshensyn. De siste årene er disse rammene blitt tydeligere, særlig innen jordvern, klima, beredskap og bøndenes inntektsmuligheter. Samtidig er landbrukspolitikken i stadig endring. Derfor er det viktig at kommunale planer oppdateres i takt med nye politiske signaler og virkemidler.

For Åfjord betyr dette at kommunen må forstå både de overordnede målsettingene og hvordan de virker i en distriktskommune med store grasarealer, betydelige skogressurser, omfattende beiteområder og et klima som stiller store krav til hydroteknikk og klimatilpasning. Dette dokumentet gir en samlet framstilling av de viktigste rammene og virkemidlene som påvirker landbruket i kommunen.

1. Internasjonale rammer

Norsk landbruk virker innenfor et sett av internasjonale avtaler og forpliktelser som setter klare rammer for nasjonal landbrukspolitik. Norge har betydelig nasjonal styring gjennom tollvern, markedsregulering og jordbruksavtaler, men handlingsrommet er avgrenset av internasjonale handelsregler, klimaavtaler og EØS-regelverk. Disse rammene påvirker blant annet importvern, prisnivå, miljøkrav, dyrevelferd, plantehelse og konkurransevilkår.

WTO-avtalen

WTO-avtalen er den mest grunnleggende rammen for internasjonal handel med landbruksvarer. Norge er bundet av WTOs landbruksavtale, som setter grenser for tollsatser, produksjonsstøtte og eksportsubsidier. Nairobi-avtalen fra 2015, som forbød eksportsubsidier, førte til at Norge måtte avvikle eksportstøtten for Jarlsbergost og redusere melkeproduksjonen. WTO-regelverket er fortsatt i utvikling, men legger klare føringer for norsk importvern og for hvordan støtteordninger kan utformes.

EØS-avtalen

EØS-avtalen er også en sentral ramme. Selv om landbruket i stor grad er unntatt fra EØS, gjelder avtalen for handel med bearbejdede landbruksvarer, veterinærregelverk, plantehelse, mattrygghet og dyrevelferd. Norge må derfor følge EUs regelverk på disse områdene, blant annet krav til hygiene, sporbarhet, plantevernmidler og dyrehelse. EUs Green Deal og Farm to Fork-strategien påvirker også Norge indirekte, særlig gjennom mål om redusert bruk av plantevernmidler, økt karbonbinding, mer bærekraftige matsystemer og styrket dyrevelferd. Selv om Norge ikke er bundet av alle mål, påvirker europeiske standarder både markedet og forventningene til norsk landbrukspolitikk.

Marked og forbrukertrender

Norsk landbruk er avhengig av at forbrukerne etterspør norske matvarer. Selv om produksjonen støttes gjennom nasjonale virkemidler, påvirkes landbruket i Åfjord av utviklingen i markedet, konkurranse fra importerte varer og endrede forbrukervaner. Samvirkeorganisasjonene spiller en viktig rolle gjennom mottakspått, markedsregulering og foredling av råvarer. Dette bidrar til at bønder i hele landet, også i Åfjord, har mulighet til å levere produktene sine til markedet. Forbrukernes valg har betydning for norsk matproduksjon, beredskap og verdiskaping. Samtidig møter norske produsenter økende konkurranse og stadig endrede forventninger fra markedet.

Internasjonale klimaavtaler

Klimaavtalene legger også viktige føringer. Norge er part i Parisavtalen og har forpliktet seg til å redusere utslipp i ikke-kvotepåttig sektor, der landbruket inngår. Gjennom klimaavtalen med EU om felles oppfyllelse av klimamålene for 2030 er Norge også bundet av EUs klimarammeverk, inkludert regler for utslippskutt og for arealbruk, arealendringer og skog (LULUCF). Dette påvirker nasjonale klimamål og hvilke tiltak som prioriteres i jordbruksoppgjørene, blant annet innen gjødselhåndtering, drenering og karbonbinding i jord og skog.

Andre internasjonale avtaler

Norge er også bundet av internasjonale avtaler om biologisk mangfold, blant annet Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD) og den globale naturavtalen fra 2022. Disse gir føringer for hvordan landbruket skal bidra til å bevare naturmangfold, redusere arealpress og sikre bærekraftig bruk av naturressurser. I tillegg deltar Norge i internasjonalt samarbeid om dyrevelferd, plantehelse og mattrygghet gjennom Codex Alimentarius, OIE og IPPC. Disse standardene er viktige for markedsadgang og for å opprettholde høye krav til mattrygghet og dyrehelse.

Oppsummering

De internasjonale rammebetingelsene gir Norge et betydelig, men ikke ubegrenset handlingsrom i landbrukspolitikken. Importvernet kan opprettholdes, men ikke styrkes utover WTO-forpliktelsene. Produksjonsstøtte kan gis, men innenfor internasjonale rammer. Klima- og miljøkrav må samordnes med EU-regelverk, og dyrevelferd og mattrygghet må følge internasjonale standarder. For Åfjord betyr dette at flere av de nasjonale føringene kommunen skal forholde seg til, i praksis er formet av internasjonale avtaler.

2. Nasjonale rammer

De internasjonale avtalene setter de ytre rammene for norsk landbrukspolitikk. Innenfor disse rammene utformes de nasjonale målsettingene og virkemidlene som kommunen møter i sitt daglige arbeid.

Bilde 2: Utmarksbeite er et eksempel på bruk av lokale ressurser til matproduksjon, kulturlandskap og beredskap. Foto: Inge Hårstad

Landbruksmeldingen

Den nasjonale landbrukspolitikken bygger fortsatt på fire hovedmål: matsikkerhet, landbruk i hele landet, økt verdiskaping og et bærekraftig landbruk. Disse målene ligger fast, men er de siste årene blitt tydeligere gjennom nye stortingsmeldinger og jordbruksoppgjør.

Meld. St. 11 (2023–2024) slår fast at Norge skal øke selvforsyningen basert på norske ressurser, styrke beredskapen og bedre inntektsmulighetene i jordbruket slik at inntektsgapet mot andre grupper kan tettes gjennom jordbruksoppgjørene. Meldingen legger også større vekt på klimatilpasning, bedre utnyttelse av grovfôrressurser og en tydelig distriktsprofil. Dette er særlig relevant for Åfjord, der lokal matproduksjon, robuste driftsformer og aktiv forvaltning av arealene er viktige bidrag til nasjonal matsikkerhet.

Jordvernstrategien

Jordvernstrategien ble revidert i 2023 og skjerpet målet om å redusere nedbyggingen av dyrka jord til maksimalt 2000 dekar per år innen 2030. Kommunene har hovedansvaret for å følge opp dette gjennom arealplanleggingen. Nye utbyggingsområder skal så langt som mulig lokaliseres slik at de ikke svekker landbrukets driftsgrunnlag.

For Åfjord betyr dette at jordvern må være en tydelig del av kommuneplanens arealdel. Fortetting og transformasjon bør vurderes før nye arealer tas i bruk, og kommunen må dokumentere arealbehov og alternative lokaliseringer grundigere enn tidligere.

Klimaavtalen

Klimaavtalen mellom staten og jordbruket fra 2019 er fortsatt grunnlaget for klimaarbeidet i sektoren. Målet om fem millioner tonn CO₂-ekvivalenter i reduksjon eller opptak i perioden 2021–2030 følges opp gjennom årlige klimastatusrapporter. Viktige tiltak er blant annet bedre gjødselhåndtering, økt lagerkapasitet, drenering, hydroteknikk, fangvekster, biogass og bedre grovførkvalitet.

Klimatilpasning har samtidig fått større betydning, med økt oppmerksomhet på ekstremnedbør, erosjon, tørke og behovet for robuste hydrotekniske anlegg. I Åfjord, med store grasarealer, bratt terreng og mye nedbør, gjør dette hydroteknikk og erosjonsforebygging særlig viktig i både SMIL-forvaltningen og arealplanleggingen.

Dyrevelferdsmeldingen

Dyrevelferd har fått økt politisk oppmerksomhet. Kravene til dokumentasjon, tilsyn og driftsformer er gradvis blitt strengere, og overgangen til løsdrift for storfe innen 2034 ligger fast. Dette betyr at flere bruk vil ha behov for ombygging eller nybygg, og at kommunen må være forberedt på økt saksmengde og behov for faglige vurderinger.

Rovviltforlikene

Rovviltforvaltningen styres fortsatt av rovviltforlikene fra 2004 og 2011. Bestandsmålene ligger fast, og forvaltningen er geografisk differensiert. For Åfjord betyr dette at beitenæringen fortsatt må forholde seg til rovvilt innenfor et relativt forutsigbart system. Kommunen må bidra til gode løsninger for beitebruk, forebyggende tiltak og dialog mellom næring og forvaltning.

Jordbruksoppgjøret

Jordbruksoppgjørene de siste årene har fulgt opp målene i Meld. St. 11 (2023–2024) og gitt bedre inntektsmuligheter, sterkere velferdsordninger og økte investeringer i driftsbygninger, teknologi og klima- og miljøtiltak. Oppgjørene har også styrket distriktsvirkemidlene og grovførbasert husdyrproduksjon, som er særlig viktig i Trøndelag og i Åfjord.

Jordbruksoppgjøret i 2026 forsterker denne utviklingen. Det gir økt forutsigbarhet gjennom mål om å tette inntektsgapet mot andre grupper innen 2027, og styrker investeringer i driftsbygninger, løsdrift, teknologi og klimatiltak. Oppgjøret gir også tydeligere støtte til drenering, hydroteknikk, gjødsellager og andre tiltak som både reduserer utslipp og styrker klimatilpasningen. Samtidig har det en klar distriktsprofil, med styrket økonomi i melk, storfe og sau og økt vekt på beitebruk og utmarksressurser. Ordninger for unge bønder og rekruttering er også forbedret.

For Åfjord betyr dette bedre økonomiske rammer, større investeringsvilje og økt behov for tydelig planlegging, rask saksbehandling og god faglig oppfølging fra kommunen.

Oppsummering

De nasjonale rammevilkårene legger i dag stor vekt på økt selvforsyning, bedre beredskap, styrket bondeøkonomi og fortsatt produksjon i hele landet. Samtidig skal landbruket bidra til utslippskutt, klimatilpasning og god ressursforvaltning. Jordvernet er skjerpet, klima- og miljøhensyn er sterkere integrert i virkemidlene, og kravene til dyrevelferd og driftsformer blir gradvis strengere. Dette gir større forutsigbarhet for landbruket, men også et tydeligere ansvar for kommunen.

3. Regionale rammer for Trøndelag

De nasjonale målene for landbruket blir fulgt opp gjennom regionale prioriteringer i Trøndelag. Disse prioriteringene gir retning for hvordan landbruket skal utvikles i fylket, og er viktige for kommunens arbeid med forvaltning, tilrettelegging og næringsutvikling.

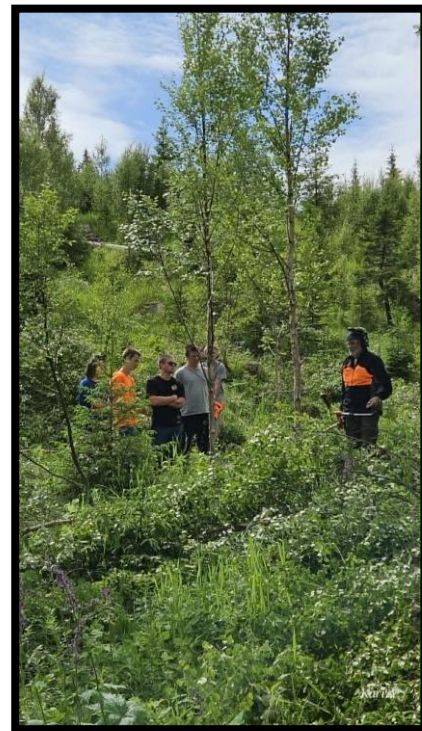
I Trøndelag legges det særlig vekt på å styrke grovfôrbasert husdyrproduksjon, beitebruk, kulturlandskap og skogbruk. Samtidig skal klima- og miljøhensyn være en del av all drift. Dette er godt tilpasset forholdene i Åfjord, der grasbasert produksjon, utmarksbeite, store skogressurser og krevende terreng preger landbruket.

Regionalt miljøprogram gir føringer for arbeidet med vannmiljø, kulturlandskap, beiting og klimatiltak. For Åfjord er dette særlig relevant fordi kommunen har store beiteområder, viktige vannressurser og landskap som er avhengige av aktiv drift og skjøtsel.

Regionalt næringsprogram peker ut sentrale utviklingsområder for landbruket i fylket. Her er grovfôrbasert husdyrhold, rekruttering, kompetanse, lokal foredling, teknologi og digitalisering viktige tema. Dette samsvarer godt med behovene i Åfjord, der det er viktig å sikre fortsatt drift, stimulere til investeringer og legge til rette for framtidig rekruttering.

Skogbruket er også et tydelig regionalt satsingsområde. I Trøndelag legges det vekt på klimatilpasning, økt planting, ungskogpleie og bedre infrastruktur. For Åfjord gir dette et viktig grunnlag for å utvikle skogbruket videre, både som næring og som bidrag til karbonbinding og ressursutnyttelse.

Statsforvalteren i Trøndelag gir i tillegg løpende føringer for blant annet jordvern, miljøtilskudd, vannforvaltning, rovvilt og tilsyn. Disse føringene er viktige for kommunens daglige forvaltning og bidrar til å knytte regionale prioriteringer sammen med nasjonale mål og lokale behov.

Bilde 3: Opplæring i ungskogpleie.
Foto: Kari Åker.

Oppsummering

De regionale rammene i Trøndelag tydeliggjør hvordan de nasjonale målene skal følges opp i fylket. For Åfjord betyr dette særlig vekt på grovfôrbasert husdyrproduksjon, beitebruk, skogbruk, klima, miljø og rekruttering. De regionale prioriteringene gir dermed et viktig grunnlag for kommunens arbeid med landbruk og næringsutvikling.

4. Nasjonalt lovverk

De politiske målene følges opp gjennom et omfattende lovverk som regulerer arealbruk, eierskap, miljøhensyn, drift og forvaltning. For Åfjord er god forståelse av dette regelverket avgjørende for en forutsigbar og faglig solid landbruksforvaltning.

Arealbruk og eierskap

Jordloven er den sentrale loven for bruk av jord- og skogressurser. Den skal sikre at dyrka og dyrkbar jord bevares for framtidig matproduksjon, og at arealene brukes på en måte som gir gode driftsmessige løsninger. Kommunen vurderer blant annet deling, omdisponering, nydyrking og endret bruk opp mot lovens formål.

Jordbruksareal skal drives i henhold til driveplikt etter jordloven. Driveplikten gjelder så lenge eieren eier jordbruksarealet, og kan oppfylles ved at eier driver arealet selv eller ved at arealet leies bort som tilleggsjord til annen landbrukseiendom. Ved bortleie må leieavtalen være skriftlig, gjelde i minst 10 år om gangen, ikke kunne sies opp av eier i avtaleperioden, og føre til driftsmessig gode løsninger.

Avtalen skal sendes kommunen, som vurderer om vilkårene for bortleie er oppfylt. Eier kan søke om fritak eller lemping dersom driveplikten ikke kan oppfylles på ordinær måte.

Konsesjonsloven regulerer og kontrollerer omsetning av fast eiendom, og skal bidra til eier- og bruksforhold som er mest gagnlige for samfunnet. For landbrukseiendommer er hensynet til bosetting, driftsmessig gode løsninger, helhetlig ressursforvaltning, kulturlandskap og samfunnsmessig forsvarlig prisutvikling særlig relevant. **Odelsoven** regulerer odelsrett og åsetesrett til landbrukseiendom og bidrar til stabile eiendomsforhold, generasjonsskifte og langsiktig ressursforvaltning.

Kommunalt handlingsrom i jord- og konsesjonslovgivningen

Kommunen har et viktig handlingsrom i forvaltningen av jordloven og konsesjonsloven. Handlingsrommet handler særlig om hvordan lovens vurderingstema vektet i den enkelte sak, hvordan vilkår brukes, og hvordan kommunen gjennom veiledning, praksis og politisk forankrede retningslinjer følger opp lokale mål. For Åfjord er dette særlig relevant i saker som berører fast bosetting i grendene, jord i drift, salg som tilleggsjord, deling av landbrukseiendommer og priskontroll.

Boplikt kan brukes som virkemiddel for å støtte opp under fast bosetting på landbrukseiendommer. I den enkelte sak må det vurderes om personlig boplikt, upersonlig boplikt eller utsatt oppfyllelse av boplikt er mest hensiktsmessig. Upersonlig boplikt kan være aktuelt der en landbrukseiendom selges som tilleggsjord til et aktivt nabobruk, men hvor bolighuset fortsatt bør brukes som helårsbolig. Utsatt oppfyllelse av boplikt kan vurderes etter begrunnet søknad, for eksempel der bolighuset har behov for istandsetting før innflytting.

Ved deling av landbrukseiendom skal kommunen vurdere om delingen legger til rette for en tjenlig og variert bruksstruktur. I vurderingen bør både jord, skog, beite, utmarksressurser, tun og bolighus ses i sammenheng. Målet er å unngå løsninger som svekker ressursgrunnet for aktiv drift, gir uheldig arrondering eller bidrar til at landbrukseiendommer mister betydning for bosetting og næringsutvikling. Samtidig må løsningene vurderes konkret ut fra den enkelte eiendom og lokale forhold.

Plan- og bygningsloven styrer arealbruken og setter rammene for hvordan dyrka og dyrkbar jord kan disponeres. Gjennom kommuneplan og reguleringsplaner avgjør kommunen hvor landbruk skal prioriteres, hvor utbygging kan skje og hvordan jordvernet skal ivaretas.

Miljø, naturressurser og utmark

Naturmangfoldloven stiller krav til kunnskapsgrunnlag, føre-var-prinsipp og økosystemtilnærming, og påvirker blant annet nydyrking, skogbruk, beitebruk og tiltak i kulturlandskapet. **Forurensningsloven** og **vannressursloven** er sentrale i saker om husdyrgjødsel, avrenning, erosjon, drenering, grøfting, vannuttak og andre tiltak som kan påvirke vannmiljø, flomfare og økologiske forhold.

Viltloven og **laks- og innlandsfiskeloven** har betydning for forvaltning av vilt- og fiskeressurser, skadeforebygging og tiltak som påvirker vannmiljø og økosystemer. **Friluftsløven** og **reindriftsloven** påvirker landbruket gjennom regler om ferdsel, beitebruk og bruk av utmarksressurser, mens **motorferdselloven** regulerer motorisert ferdsel i utmark og vassdrag og skal balansere hensynet til drift, natur og friluftsliv.

Kulturminneloven skal sikre vern av kulturminner og kulturmiljøer og er særlig relevant ved tiltak som nydyrking, skogsdrift og vegbygging.

Bilde 4: Utmarksressursene er en del av Åfjord sin matberedskap og langsiktige ressursgrunnlag. Foto: Inge Hårstad

Drift, dyrehold og matproduksjon

Dyrevelferdsloven regulerer hvordan produksjonsdyr skal holdes og behandles, og har betydning for driftsformer, investeringer, kompetanse og tilsyn.

Matloven regulerer mattrygghet, hygiene, plantehelse og dyrehelse, og legger rammene for produksjon, håndtering og omsetning av mat og fôr. **Skogloven** regulerer bærekraftig forvaltning av skogressursene og stiller krav til blant annet planting, ungsogpleie, hogst og miljøhensyn.

Forvaltning og naboforhold

Grannegjerdeloven regulerer forhold mellom naboer i spørsmål om gjerder, beite og ansvar for inngjerding, særlig i områder med aktiv beitebruk. **Forvaltningsloven** er grunnleggende for all kommunal saksbehandling og regulerer blant annet habilitet, begrunnelse og klageadgang. Den skal sikre rettssikkerhet og forutsigbarhet i kommunens behandling av saker etter landbrukslovgivningen.

Oppsummering

Lovverket danner et helhetlig rammeverk for bruk av landbruksarealer, eierskap, miljøhensyn, dyrevelferd og matproduksjon. For Åfjord betyr dette et bredt forvaltningsansvar som krever god samordning mellom planlegging, saksbehandling og dialog med næringen.

5. Kommunens rolle

Innenfor disse rammene skal Åfjord kommune forvalte landbruket på en måte som både ivaretar nasjonale mål og lokale behov. Det innebærer å sikre jordvern gjennom arealplanlegging, legge til rette for aktiv drift og rekruttering, bidra til klimatilpasning og utslippsreduksjoner, ivareta kulturlandskap og biologisk mangfold, og sørge for gode rammer for beitebruk og bruk av utmarksressurser.

Kommunen har samtidig en viktig rolle som veileder, tilrettelegger og myndighetsutøver. Den må balansere hensynet til næringsutvikling, miljø og andre samfunnsinteresser, og den må samarbeide tett med næringen, regionale myndigheter og fagmiljøer. Dette stiller krav til tydelige planer, forutsigbar saksbehandling og aktiv oppfølging av lokale utfordringer og muligheter.

6. Økonomiske virkemidler i landbruket

Landbruket er i stor grad styrt gjennom økonomiske virkemidler. Disse skal bidra til å nå målene om matsikkerhet, landbruk i hele landet, økt verdiskaping og et bærekraftig landbruk. For Åfjord er virkemidlene avgjørende for å opprettholde drift, sikre investeringer, styrke rekrutteringen og ta vare på natur- og produksjonsgrunnlaget.

Produksjonsrelaterte tilskudd

Produksjonstilskuddene er den viktigste støtteordningen i jordbruket og utgjør en stor del av inntektsgrunnlaget i mange driftsformer. Ordningene omfatter blant annet **arealtilskudd**, **husdyrtilskudd**, **driftstilskudd** til melk og ammeku, **beitetilskudd** og **tilskudd til avløsning** ved ferie og fritid.

For Åfjord, der grovfôrbasert husdyrproduksjon dominerer, er disse tilskuddene særlig viktige for økonomien i melk-, storfe- og saueholdet. Distriktsprofilen i tilskuddssystemet er også viktig for å kompensere for krevende naturgitte forhold og småskalapregede driftsforhold.

Velferdsordninger

Velferdsordningene omfatter **tilskudd til avløsning ved sykdom**, fødsel og ferie og fritid. Disse ordningene er viktige for å gjøre det mulig å kombinere gårdsdrift med familieliv og for å redusere sårbarheten ved sykdom og andre belastninger. I en kommune med mange små og mellomstore bruk er dette viktig både for arbeidsmiljø, rekruttering og langsiktig drift.

Investeringsvirkemidler

Investeringsvirkemidlene forvaltes i hovedsak av Innovasjon Norge og omfatter tilskudd og lån til driftsbygninger, teknologi, ombygging til løsdrift, klima- og miljøtiltak, lokal foredling og annen næringsutvikling.

For Åfjord er disse virkemidlene særlig viktige fordi mange bygninger er gamle, flere bruk står foran generasjonsskifte, og det er behov for modernisering for å møte krav til effektiv drift, dyrevelferd og klimatilpasning. Investeringsvirkemidlene er derfor sentrale for å sikre framtidig produksjon og utvikling i næringen.

Miljø- og klimatiltak

Miljø- og klimatiltakene består av flere konkrete ordninger som bidrar til bedre ressursforvaltning og mindre miljøbelastning. De viktigste for Åfjord er:

- SMIL-midler (Spesielle miljøtiltak i landbruket)
- Tilskudd til drenering
- Tilskudd til hydroteknikk og erosjonstiltak
- Tilskudd til beiteområder
- NMSK-midler (nærings- og miljøtiltak i skogbruket)

Bilde 5: Landbruket handler også om nærhet til dyra, daglig omsorg og små øyeblikk som skaper glede i hverdagen.
Foto: Ane Sofie Dolmseth

- RMP (Regionalt miljøprogram)

For Åfjord er disse ordningene særlig viktige på grunn av mye nedbør, bratt terreng, store beiteområder og betydelige skogressurser.

SMIL-midlene kan brukes til blant annet hydrotekniske tiltak, skjøtsel av kulturlandskap, utbedring av avrenningsproblemer og ivaretagelse av natur- og kulturverdier. Tilskudd til drenering og hydroteknikk er viktige for å styrke produksjonsgrunnlaget og redusere risiko for erosjon og vannskader.

RMP gir støtte til tiltak innen blant annet beitebruk, vannmiljø, kulturlandskap og klima. NMSK-midlene er viktige i skogbruket og brukes blant annet til planting, ungsogpleie og enkelte infrastrukturtak.

Markedsregulering og prisvirkemidler

Markedsreguleringen, som forvaltes av landbrukssamvirkene, er et viktig virkemiddel for å sikre stabile priser og avsetning for landbruksprodukter. Mottaksplicht, forsyningsplicht og fraktutjevning er særlig viktige for distriktslandbruket.

For Åfjord betyr dette at melk, kjøtt og skogsvirke i større grad kan leveres til markedet på vilkår som gjør fortsatt drift mulig også i et distriktsområde.

Kommunale virkemidler

Kommunen forvalter flere ordninger som er direkte rettet mot landbruket. Dette gjelder blant annet SMIL-midler, tilskudd til drenering, tilskudd til beiteområder, NMSK-midler og viltfondet.

Gjennom disse ordningene kan kommunen prioritere tiltak som er særlig viktige lokalt, for eksempel hydroteknikk, beitebruk, kulturlandskap, skogbruk og klimatilpasning. Kommunens rolle som forvalter av virkemidlene er derfor sentral.

7. Praktiske konsekvenser for landbruket i Åfjord

For bonden i Åfjord betyr utviklingen i landbrukspolitikken både tydeligere krav og bedre muligheter. Det blir stilt større krav til jordvern, klimatilpasning, dyrevelferd og dokumentasjon, samtidig som det finnes ordninger som kan gjøre det lettere å investere, utvikle drifta og sikre videre produksjon.

Jordvernet blir strengere. Det betyr at dyrka og dyrkbar jord får sterkere vern, og at saker om omdisponering, deling og bygging på landbruksareal vil bli vurdert strengere enn før. For bonden gir dette større trygghet for at produksjonsarealene skal tas vare på, men også tydeligere rammer for hva som kan gjøres på egen eiendom.

Klima og mer krevende værforhold får større betydning i drifta. I Åfjord gjelder dette særlig drenering, grøfter, hydroteknikk, gjødselhandtering og tiltak mot erosjon. For mange bruk handler dette helt konkret om å sikre avling, redusere skader og gjøre gården mer robust mot mye nedbør og mer uforutsigbart vær.

De økonomiske virkemidlene blir derfor svært viktige. Produksjonstilskudd, beitetilskudd, avløserordninger og investeringstilskudd er avgjørende for mange bruk i kommunen. Det gjelder særlig for melk, storfe og sau, som er viktige produksjoner i Åfjord. Tilskudd til drenering, hydroteknikk, miljøtiltak og skogbruk kan også gjøre det mulig å gjennomføre tiltak som ellers ville vært vanskelige å finansiere.

Bilde 6: Grøfting og hydrotekniske tiltak styrker produksjonsgrunnlaget, reduserer risiko for erosjon og vannskader, og gjør landbruket bedre rustet for mer krevende værforhold. Foto: Elin Skorstad.

Bilde 7: Potetsetting på tvers av generasjoner viser hvordan praktisk kunnskap, arbeidslyst og tilhørighet til gården føres videre. Foto: Hege H. Amundal.

For bønder som står foran generasjonsskifte eller vurderer å satse videre, gir utviklingen bedre muligheter for investering og modernisering. Samtidig blir det viktig å planlegge tidlig og ha god dialog med kommunen og rådgivingsmiljøene. Det gjelder særlig ved ombygging, nybygg og tiltak som krever søknad eller tilskudd.

For husdyrbrukere blir kravene til dyrevelferd stadig viktigere. Overgangen til løsdrift for storfe innen 2034 er et tydelig eksempel. For mange vil dette bety behov for ombygging eller nybygg i årene framover. Det gjør det viktig å vurdere både økonomi, bygningsløsninger og framtidig drift i god tid.

For beitebrukere betyr utviklingen at beite og utmarksressurser fortsatt er viktige, men også at de må sees i sammenheng med rovvilt, miljøhensyn og behovet for gode fellesløsninger. For skogbruket betyr utviklingen at det ligger til rette for økt aktivitet, men også at det stilles krav til bærekraftig drift, planting, ungskogpleie og bedre infrastruktur.

Markedet får også stor betydning for framtidig landbruksproduksjon i Åfjord. Selv om landbruket støttes gjennom ulike virkemidler, er lønnsomheten avhengig av at norske forbrukere etterspør norskproduserte varer. For melk, kjøtt og andre produkter fra Åfjord er stabile verdikjeder, markedsregulering og høy tillit til norsk mat avgjørende for at produksjonen skal være lønnsom over tid. For bonden betyr dette at framtidig verdiskaping ikke bare påvirkes av forhold på gården, men også av utviklingen i markedet og forbrukernes valg.

Kommunen blir en viktig samarbeidspartner for bonden. Den skal både forvalte tilskudd, behandle søknader, gi veiledning og følge opp regelverket. Derfor er det viktig med tydelig og forutsigbar saksbehandling, og at bøndene tar kontakt tidlig når de planlegger tiltak.

Samlet betyr dette at bonden i Åfjord må forholde seg til strengere krav, men også har flere muligheter til å utvikle drifta. For kommunen betyr det et ansvar for å gi tydelige rammer, god veiledning og forutsigbar saksbehandling. Slik kan nasjonale og regionale føringer omsettes i praktiske løsninger som styrker både den enkelte gård og landbruket i hele Åfjord.